

korte mededelingen

Vogelvangst in Indonesië

Ondanks vele pogingen van internationale instanties en natuurbeschermers enerzijds en protestacties van vogelonderzoekers en amateurvogelaars anderszijds een einde te maken aan de grootschalige wildvangst van vogels voor consumptie en kooivogelliefhebberij, blijven deze praktijken in vele landen (met name in de Derde Wereld) onverminderd voortduren. Zo ook in Indonesië, waar jaarlijks miljoenen vogels worden gevangen ten behoeve van de populaire kooivogelliefhebberij of als aanvulling op het menu. Het zwaartepunt van de vogelvangst lijkt hier te liggen in West-Java. Een onderzoek in een 1200 km² groot gebied rondom de plaatsen Cirebon en Indramayu aan de noordkust van West-Java, toonde aan dat alleen al in dit gebied jaarlijks zo'n 300.000 vogels worden gevangen, waaronder zich ook vele doortrekkende soorten bevonden.

De vele vogels worden meestal 's avonds gevangen met netten en kooien op de rijstvelden of in de bossen en voorts worden ze verkocht op vogelmarkten of via eetkraampjes gekookt aan de man gebracht.

Op 14 augustus 1986 brachten Bastiaan van Helvoort en de auteur een bezoek aan zo'n vogelmarkt in Jakarta, de hoofdstad van Indonesië met ruim veertien miljoen inwoners. Gedurende één middag rondneuzen troffen we er circa 80 verschillende vogelsoorten aan, sommige in grote aantallen opeengepakt in veel te kleine kooien, die hier en daar midden in de felle zon stonden. Onder deze soorten bevonden zich bijeneters, kaketoets, uilen, drongo's, koekoeken, ijsvogels, spechten, reigers, spreeuwen en duiven en wij telden er 18 bij wet beschermde soorten, zoals onder andere een Zwarte Kuifarend (*Ictinaetus malayensis*), Slangenarenden (*Spilornis cheela*) en de endemische Blauwbuikijsvogel (*Halycon cyanoventris*). Veel van de vogels zijn al gestorven voor ze verkocht kunnen worden. De Indonesische natuurbeschermingsdienst lijkt geen maatregelen te nemen. Het houden van kooivogels is heel populair in Indonesië en als men bedenkt dat Java zo'n tachtig miljoen inwoners telt, dan valt te verwachten dat hier de vogelvangst ernstige gevolgen kan hebben voor de plaatselijke vogelpopulaties. Een beperkte exploitatie op dit gebied is in principe mogelijk zonder de grootte van de populaties te beïnvloeden, maar het kweken van vogels voor kooivogelliefhebbers is natuurlijk nog altijd een beter alternatief. In Indonesië wordt dit echter nog vrijwel nergens gedaan. Het valt te hopen dat er op dit gebied nog het een en ander zal veranderen.

■ Paul Erfmeijer, De Ruyterstraat 7, 6512 GA Nijmegen.

Scarlet Ibis Conservation Workshop: hulp nodig!

In dit tijdschrift (Vogeljaar 30 (1982) : 96-97, 189-193, 31 (1983) : 156-157, 192-198, 32 (1984) : 1-9) is al verscheidene malen de aandacht gevestigd op de bedreigingen die de Rode Ibis (*Eudocimus ruber*), een endemische soort van de overstromingsvlakten van tropisch Zuid-Amerika, ontmoet. Deze bedreigingen zijn niet alleen van directe (jacht, verstoring), maar ook van indirecte aard (vernietiging c.q. versnippering van het leefgebied). Jacht en verstoring spelen onder meer een belangrijke rol in Frans-Guyana en Trinidad, vernietiging van het leefgebied is een zaak die met name langs de kust van Venezuela de aandacht vraagt. Maar ook de leefgebieden van de soort in de in het binnenland van Venezuela gelegen llanos zijn niet veilig, nu steeds meer gronden worden omgezet in natte rijstvelden.

Hoewel de Rode Ibis niet zeldzaam is binnen zijn huidige verspreidingsgebied (maximaal ruwweg 60.000 broedparen in het binnenland en 40.000 paren langs de kust van het noordoosten van Zuid-Amerika; in veel jaren is het totaal aantal broedparen echter aanzienlijk minder), is de soort uitermate kwetsbaar, doordat hij in kolonies broedt en veelal in groepen foerageert in bijzondere habitats, die plaatselijk in snel tempo worden aangeast. In feite zijn er maar enkele gebieden in Zuid-Amerika waar de soort zich in groot aantal kan handhaven.

De World Working Group on Storks, Ibises, and Spoonbills (WWG-SIS) van de International Wetland and Waterfowl Research (IWRB) en de International Council for Bird Preservation (ICBP) hebben in maart 1988 in Caracas, Venezuela, een internationale workshop georganiseerd voor onderzoekers, beheerders en beleidsmakers uit Colombia, Venezuela, Trinidad, Guyana, Suriname, Frans-Guyana en Brazilië om te komen tot een complete Scarlet Ibis Conservation Strategy. Omdat daarbij ook het beheer van de leefgebieden is betrokken, heeft de workshop een uitstraling naar het behoud en de bescherming van een groot aantal andere bewoners van de overstromingsvlakten van het noordoostelijk deel van Zuid-Amerika. Bij het project is ook de educatieve kant niet verwaarloosd. De opzet was eerder de workshop reeds in november 1987 te houden, maar doordat de reis- en verblijfkosten van een aantal Zuidamerikaanse deelnemers eind september 1987 nog onvoldoende waren gedekt door bijdragen van elders, is de workshop een half jaar uitgesteld. De workshop wordt financieel en materieel gesteund door diverse natuur- en vogelbeschermingsorganisaties.

■ Dr. A.L. Spaans, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.

Biotoopverwoesting

Sinds enkele jaren laat men in de gemeente Opsterland met de zelfde bezetenheid als waarmee men het Amazonegebied in Brazilië platzaagt, de boomwallen slechten.

Afgelopen winter 1986-1987 was de Opperhauddmare aan de beurt. Iets dat een opbouw had van dertig jaar wordt in één winter verwoest. Het leefgebied voor de navolgende dieren is voorgoed verstoord.

In de boomwal kwamen de volgende zoogdieren voor: Bunzing, Hermelijn, Wezel, Bosspitsmuis en Woelmuis. De volgende vogelsoorten konden er waargenomen worden: Gekraagde Roodstaart, Fitis, Vink, Bonte Vliegenvanger, Nachtegaal, Roek, Kauw, lijsterachtigen, Winterkoning, Roodborst, verschillende soorten mezen, Keep en kraaiachtigen. Maar ook Torenvalk, Buizerd en Blauwe Reiger waren er doorgaans te zien.

Verder verbleven er nog de volgende vlindersoorten: Bonte Zandoog, Landkaartje, Bosdikkopje, Vuilboomblauwtje, Citroentje en voor de Oranjetip was het een luwteplek.

Men laat nu alleen de zieke Eiken staan en een enkele Berk, waar geen enkele opbouw in zit en die wel tegen de vlakke gaan door ijzel of storm, omdat ze uit hun gezamenlijk verband zijn weggerukt.

De provincie en de gemeente (de gemeenteraadsleden kregen maar liefst een inkomstenverhoging van 20%) verkwanselen de natuur voor geld. Het is een dieptreurige zaak, temeer daar het in de verwachting ligt dat er van herstel van dergelijke biotopen bijna geen sprake meer kan zijn. Ook toont het aan dat de binding van politici en de natuur er meestal een is van de snip in de knip.

■ Y. Wijnalda, Opperhauddmare 12, 9241 HR Wijnjewoude, 05167-701.

Huiszwaluwen op Cyprus

In het themanummer over de Huiszwaluw van 'Het Vogeljaar' geeft Pierre Maréchal (1986) onder andere een overzicht van het voorkomen van de Huiszwaluw in broed- en overwinteringsgebieden. In dit artikel wordt het voorkomen van de Huiszwaluw op het eiland Cyprus niet behandeld. Mogelijk zijn de lezers van het Vogeljaar geïnteresseerd in aanvullende gegevens.

Volgens de checklist van 'the Cyprus Ornithological Society' (1972: 9) is de Huiszwaluw op Cyprus een algemene doortrekker in voorjaar en herfst en lokaal een algemene broedvogel.

Uit de geraadpleegde eerste zes jaarlijkse 'Bird Reports' (1970-1975) van 'The Cyprus Ornithological Society' (Neophytou 1971-1979) blijkt dat in de eerste jaren en de jaren zeventig de vroegste waarnemingen van trek in het voorjaar op 4 februari 1972 gedaan werd en de laatste waarneming van najaarsdoortrek op 1 oktober 1970. De meeste trek vond in de periode rond midden april plaats.

Verder blijkt de Huiszwaluw op Cyprus zowel op zeeniveau als in het hooggebergte te broe-

den. Op 7 juni 1973 werden 864 nesten op de radarkoepel op de berg Olympus (hoogste punt 1951 meter) in het Troodos-gebergte geteld. De vogel nestelt op Cyprus tegen rotsen, maar vooral tegen gebouwen. Zelf zag ik de Huiszwaluw in april 1980 en mei 1985 nestelen boven de ingang van de markthal van het kustplaatsje Polis (district Paphos).

■ Jaap van Wingerde, Postbus 66, 3500 AB Utrecht.

LITTERATUUR:

Cyprus Ornithological Society, The (1972): Checklist of the birds of Cyprus. The Cyprus Ornithological Society, Strovolos. 1-11.

Maréchal, P. (1986): Een en ander over de Huiszwaluw in hun winterkwartieren en enige aspecten over hun gedrag. Het Vogeljaar 34 (4-5) : 249-255.

Neophytou, P. (editor) (1971-1979): First - Sixth Bird Report 1970 - 1975. the Cyprus Ornithological Society, Nicosia.

Ortolaan in België slachtoffer van vogelvangsters en eierverzamelaars

In Belgisch Limburg bevindt zich nog een kleine restpopulatie Ortolanen. Het aantal zangterritoria kon in 1986 door Paul Maes en de Werkgroep Ortolaan op 35-37 (waarvan 17-18 zekere broedparen) worden vastgesteld. Door de werkgroepleden is in 1986 veel werk verricht dat noodzakelijk is om meer inzicht te krijgen in de verspreiding van de populatie en welke beheersmaatregelen lokaal wenselijk zijn.

Het is echter triest te moeten constateren, dat er kennelijk nog steeds lieden zijn die de bedreigde soort geen plaatsje onder de zonnunnen. In 1986 is zeker een nest door eierverzamelaars geplunderd. Op broedplaatsen zijn door vogelvangsters zowel in 1985 als in 1986 oudervogels alsmede jonge vogels weggevangen.

■ Pierre Maréchal, postbus 1187, 5602 BD Eindhoven.

Aanval van Sperwer mislukt

Op zondagmiddag 31 januari 1988 was ik bezig met de vogelfotografie in het Sorghvlietpark te Den Haag. Vooral wilde ik proberen een Koolmees, een Pimpelmees, en dergelijke op de afstand van circa zes meter op de gevoelige plaat vast te leggen. Maar op een gegeven moment vloog er plotseling een Sperwer vrouw aan. Zij wilde een Koolmees op een boomstam grijpen, terwijl haar vleugels wild fladderden. Mis! Toen vlogen er 7 Koolmezen snel weg naar een struik en de Sperwer volgde. Daarna bleef deze laatste echter roerloos zitten, terwijl twee Koolmezen met opvallende platte koppen in de vorm van een driehoek met zijden van circa één meter steeds op en neer bewogen. Na omstreeks één minuut vloog de zelfde Sperwer rustig weg, dus de Koolmezen waren gered!

Zouden de Koolmezen gesmeekt hebben om gratie of zorgden zij voor een afleidingsmanoeuvre?

■ Henk H. Harmsen, Sportlaan 66, 2566 LC 's-Gravenhage.

Gemerkte Grauwe Ganzen uit Scandinavië

Tussen 1984 en 1986 werden in Scandinavië en Finland op tien verschillende plaatsen circa 500 Grauwe Ganzen voorzien van halsbanden. Deze halsbanden zijn blauw met wit opschrift (één letter, twee cijfers).

Doel van het onderzoek is de trek van de ganzen tussen de broed-, rui-, rust- en overwinteringsgebieden te onderzoeken. Op deze wijze is het mogelijk verschillende waarnemingen bij een zelfde individu te doen. Zo kan bijvoorbeeld de vraag opgelost worden hoe lang de ganzen in familieverband blijven als er niet op geschoten wordt.

Voor een ander project werden honderden Rietganzen van oranjekleurige halsringen voorzien. Het opschrift bestaat uit één letter en twee cijfers. Waarnemingen van gemerkte ganzen worden graag ontvangen.

■ Dr. Leif Nilsson, Ecology Building, S-22 362 Lund, Zweden.

Hagelkorrels in Zweedse Kolganzen

Tweehonderd Kolganzen (*Anser fabalis*) werden door middel van hagelkorrels gedood in hun overwinteringsgebieden in de Zweedse provincie Skåne in 1978 en 1979, voornamelijk na de sluiting van het jachtseizoen in de betreffende provincie. Om het percentage (met hagelkorrels) aangeschoten ganzen vast te stellen werden de kadavers röntgenologisch onderzocht. Van de 66 volwassen ganzen waren 41 exemplaren (= 62%) aangeschoten en van 134 juveniele ganzen waren er 38 (= 28%) aangeschoten. Van alle onderzochte vogels had 54% twee of meer hagelkorrels in zich en het maximum was 12 hagelkorrels. Bij volwassen vogels werden gemiddeld 2,6 hagelkorrels gevonden en bij juveniele vogels 1,9. De diameter van de hagelkorrels varieerde van 3 tot 6,5 mm, terwijl de gemiddelde hagelkorreldiameter en tevens de meest voorkomende (35%) 4 mm bedroeg. De gevonden percentages zijn waarschijnlijk minima, daar gebleken is dat hagelkorrels dwars door het gehele vogellichaam geschoten kunnen worden. Samen met het gevonden percentage aangeschoten volwassen Kolganzen en de leeftijdsverdeling binnen de kolganspopulatie leidt dit tot de conclusie dat een oude Kolgans zo goed als zeker de kans loopt in zijn leven tenminste één maal te worden aangeschoten.

Uit: B. Jönsson, J. Karlsson & S. Svensson (1985): Swedish Wildlife Research 13 (3) : 259-271.

Jachtraad adviseert minister over gebruik lokstallen

Het voornemen van de minister van Landbouw en Visserij dat gericht is op een volledig verbod op het gebruik van lokganzen, is jachttechnisch aanvaardbaar, aldus het advies dat de Jachtraad hierover onlangs uitbracht aan de minister van Landbouw en Visserij.

Wel plaats deze raad enige kanttekeningen bij het voorstel. Er zijn onderzoeksgegevens, die er op wijzen dat wanneer op de juiste wijze met de lokstalmethode wordt gejaagd, selectiviteit in het afschot kan worden bevorderd. Volgens de zelfde gegevens zouden -als deze jachtmethode op de juiste wijze wordt toegepast - er ook aanzienlijk minder problemen met aanschieten en opzoeken van gewonde ganzen zijn.

De raad is voorts van mening, dat men in het algemeen voorzichtig moet zijn met het toepassen van het verbodsmiddel in gevallen dat er niet een optimale controle plaatsvindt. De raad heeft eerder een advies uitgebracht waarin wordt gepleit voor het stellen van stringente regels aan het gebruik van lokstallen.

Persbericht nummer 308 (26 oktober 1987) van de Jachtraad.

Mogelijk nadere stappen bij gebruik jachthut

Minister ir. G. Braks (Landbouw en Visserij) zal zich, mede in het licht van internationale verplichtingen op dit gebied, beraden op mogelijke stappen ten aanzien van het gebruik van de jachthut met levende lokdieren bij de ganzenjacht.

Dit onder meer antwoordt de bewindsman op vragen van leden van de Tweede kamer der Staten-Generaal.

Plaatselijk is deze vorm van jagen in de laatste jaren toegenomen, aldus de minister. Op een aantal plaatsen worden in toenemende mate gastjagers, waaronder buitenlanders, tegen betaling meegenomen op de ganzenjacht.

Het geheel leidt in sommige delen van ons land tot intensieve beschieting van deze dieren. Naar de mening van de bewindsman dient deze ongewenste ontwikkeling een halt te worden toegeeroepen.

Overigens mogen buitenlandse jagers in Nederland slechts jagen, indien zij in het bezit zijn van een Nederlandse jachtakte en in het bezit van een jachtveld, dan wel in gezelschap zijn van een Nederlandse jachtakthouder in diens jachtveld.

Persbericht nummer 83 (10 maart 1987) van de Directie Voorlichting en Externe Betrekkingen van het ministerie van Landbouw en Visserij.

Opmerkelijke roestplaats van Ransuilen

Begin maart 1987 vond Jacco Gorte een roestplaats van Ransuilen in De Wieden (Noordwest-Overijssel), waarbij het om zo'n vijftien vogels ging die op 'de grond' de dag doorbrachten. Op 17 maart 1987 bezochten wij samen deze roestplaats. In de hoek van een uitgeveende plas was een drijfjilverlanding ontstaan met pluimzeggehorsten tussen zeer nat Riet. De plas grensde aan een droge strook grond met braamstruiken en een goed ontwikkeld elzenbosje. Desondanks zaten van de twaalf à vijftien uilen alle

vogels op één na op de pluimzeggehorsten tussen het ijs. Eén vogel zat laag in een Els. Ik vond deze roestplaats opmerkelijk, omdat in de wijde omgeving volop moerasbos en struweel aanwezig was. De vraag lijkt gerechtvaardigd, of de recente vestiging en sterke uitbreiding van de Havik in dit gebied iets met de keuze van de roestplaats heeft te maken. Er zijn uit de directe omgeving verscheidene gevallen bekend, waarin Haviken broedende Ransuilen van het nest 'plukten'. Het lijkt me interessant te vernemen, of deze verandering in de keuze van de roestplaats ook in andere (moeras)gebieden voorkomt waarin de Havik zich gevestigd heeft.

■ Dick Woets, Woldweg 5, 8337 KN De Pol (Steenwijk).

Vereniging van

Weidevogelbeheerders opgericht

'De Vereniging van Weidevogelbeheerders 'Vanellus vanellus' werd in 1987 opgericht als gevolg van de uitspraak van het Europees Hof in zake het zoeken van kievitseieren in Nederland. De uitspraak luidde dat het zoeken in Nederland blijft toegestaan indien er nazorg aanwezig is', aldus lezen wij in een folder van deze vereniging.

Deze vereniging 'wil dat die nazorg op de eerste plaats komt, maar nadrukkelijk verboden is met het kievitseieren-zoeken', zo lezen wij verder.

De vereniging stelt dat indien het zoeken naar kievitseieren verboden zal worden dit het enthousiasme voor de zogenaamde 'nazorg' zal temperen, ja dat zelfs de praktische veldkennis, die nodig is voor de weidevogelbescherming en de basis zou vormen voor de 'nazorg', daardoor zou verdwijnen.

'Voor de eierzoker-weidevogelbescherming is niet, het rapen van kievitseieren belangrijk, maar juist het verlangen naar het vinden ervan', zo schrijft de vereniging in een persbericht van 30 maart 1988.

Elk van de nu driehonderd leden van de vereniging krijgt een pasje en een inventarisatiekaart. Leden die aan het zoeken van eieren doen, maar niet aan nazorg, kunnen het daaropvolgende jaar mogelijk niet opnieuw een pas ontvangen. Het is duidelijk dat de vereniging bestaat uit kievitseierenzoekers die tegen een verbod op het zoeken van kievitseieren zijn en in ruil voor de bescherming van de Kievit na de raaptijd hun eieren willen zoeken en rapen. Het rapen van kievitseieren willen zij in alle provincies verbreiden door de 'nazorg' te activeren in andere delen van het land.

In het bestuur hebben zitting de heren G.J. van Boven (Kampen), H. Slatman (Ane D.), H.N.M. Stroek (Houten), C.J. Uytewaal (Panningen) en J.C. Vendrik (Westbroek).

Andere contactpersonen in deze vereniging zijn: L. van der Bij (Maarssebroek), R. van der Horst (Hilversum), H.C.J. Kronenburg (Breda), J. van Nijwening (Beilen), J. van der Pol (Hoevelaken), R.H. van der Sleen (Gasteren) en R. Tuininga (Ruurlo). Geen van deze namen zijn wij eerder in vogelbeschermingskringen tegengekomen.

Het rapen van kievitseieren

Dit voorjaar gingen weer tienduizenden eierrapers, met name in de provincie Friesland, op pad. Ondanks berichten over inkorting van de raaptijd en een pasjesregeling, ondanks een door de Europese Commissie tegen Nederland aangespannen proces, kan het kievitseierenrapen als vanouds doorgang vinden.

De EG-Vogelrichtlijn verbiedt de huidige praktijk van het eierrapen en de Stichting Kritisch Faunabeheer spant zich al jaren in om dit gebruik afgeschaft te krijgen. Nu er, na aanvankelijke hoop op succes, sprake lijkt te zijn van een compromis tussen het Europese Hof en de Nederlandse staat, waarbij het rapen ook bij toekomstige wetswijzigingen toegestaan blijft, heeft de stichting nogmaals uitleg gegeven aan haar ernstige verontusting.

Er zijn vele redenen, van ethische, pedagogische, ecologische, politieke en juridische aard, om het rapen van kievitseieren te verbieden. Vóór het rapen zou de zogenaamde 'nazorg' pleiten, dit is het plaatsen van nestbeschermers na afloop van de raaptijd. Zelfs in Friesland echter, kan nauwelijks van een positief effect van deze nazorg gesproken worden. Aanmerkelijk minder dan 10% van de eierrapers doet in minder dan 20% van de provincie aan nazorg. Slechts bij 8% van de gevonden kievitseieren werden nestbeschermers geplaatst, zonder dat dit leidde tot aantoonbaar beter resultaat van deze nesten.

Daartegenover staat de enorme verontusting die deze hobby met zich meebrengt. Veel agrariërs klagen erover, dat hun land enkele malen per dag door eierrapers wordt afgestroopt. Zij durven uit sociale overwegingen het zoeken niet te verbieden, hoewel zij zelf vaak tot een veel efficiëntere nazorg in staat zijn.

De voortdurende verstoring in het veld leidt tot een sterk verhoogd aantal verkeersslachtoffers, met name onder Hazen en Reëën. Ook andere weidevogels dan de Kievit wordt het onmogelijk gemaakt tot broeden te komen. Hoewel dat wettelijk verboden is, worden ook de nesten van deze andere vogelsoorten gezocht en ook hiervan worden de eieren in veel gevallen meegenomen.

Er bestaat nu al een wettelijk voorschrift, dat schriftelijke toestemming van de grondgebruiker om op diens land te mogen zoeken, verplicht stelt. Aangezien hieraan vooral in Friesland nauwelijks de hand wordt gehouden, valt van een nieuwe pasjesregeling evenmin iets te verwachten. Ook de juridische status van zo'n door een particuliere organisatie verstrekt pasje is onduidelijk.

Met meer dan veertig andere natuurbeschermingsorganisaties is de Stichting Kritisch Faunabeheer van mening, dat het rapen van kievitseieren nu definitief verboden moet worden. De stichting heeft er nogmaals bij de Europese Commissie op aangedrongen, ook op dit punt de uitvoering van de EG-Vogelrichtlijn door Nederland te eisen.

Erg vroeg of gewoon heggemusbroedsel?

Eind april 1986 hoorde ik de bedelroep van kleine zangvogels in mijn tuin op het landgoed 'Hilverbeek' te 's-Graveland. Ergens bij de lange taxushaag. In die tijd van het jaar staan je oren daar nog niet naar. Je weet wel dat de Bosuil en de Blauwe Reiger tot de vroege vogels behoren als het om broedvogels gaat, maar kleine zangvogels? Eigenlijk staat je gehoor nog ingesteld op de terugkomers uit het zuiden. De Tjiftjaf, de Fitis, noem maar op.

Maar toen op 28 april 1986, verspreid in de tuin, uit verschillende hoeken die bedelroep werd herhaald werd ik eindelijk actief. Wie schetst mijn verbazing toen ik een net uitgevlogen jonge vogel in de struiken waarnam. Altijd een beetje moeilijk te herkennen die kleine 'piepertjes'. Nog niet op kleur en hier en daar nog wat nestpluis. Verdekt opgesteld zag ik de ouder naderen om vervolgens tot voeren over te gaan. De Heggemus. Dat was 'em. In januari kun je zijn liedje al horen. Maar als ik van af 28 april ga terugtellen, met aftrek van opvoeding, broedduur en legtijd, dan kom ik er op dat deze Heggemus half maart al aan het nestelen was. Het winterijs was toen nog niet uit de sloten. Voor mij was het bijzonder. Nog nooit zo'n vroege waarneming eerder gedaan! Voor wie wel? Laat het eens weten.

■ Daan Buitenhuis, Leeuwenlaan 3, 1243 KA 's-Graveland.

Snogeholm, het Rode Wouwenreservaat

Voor hen die dit jaar het plan hebben opgevat en voor hen die al meer jaren het grote gebeuren op Falsterbo hebben meegemaakt, hebben wij een zeer interessant gebied te melden en wel het grote reservaat Snogeholm. Het ligt ongeveer negentig kilometer van Falsterbo aan weg no. 13 bij de plaats Sjöbo. Het is het beste om er een paar dagen te blijven, omdat er alles aanwezig is, zoals een klein kampeerterrein, een jeugdherberg, kleine huisjes, een aparte plaats voor de caravan met electriciteit.

Voor de huisjes en de jeugdherberg kan men zich aanmelden in Blentarp, circa vijf kilometer van het reservaat Gitt en Bo Lödf, Klara Hansonsväg 5, S-27035 Blentarp, telefoon 0416-13804. Men kan het reservaat rondlopen en er zijn vele wandelingen uitgezet met tal van vogeltorens, vlakbij ligt het meer Sövdeshön met vele soorten watervogels en ook de Kraanvogels zijn er te vinden, dan zit men ook niet ver van Kranke en Vombsjön, ook met uitkijktorens.

Vanaf de caravanplaats rijdt men richting Sövdestad, maar voor die tijd slaat men linksaf naar Fyledalen. Daar aangekomen rechtsaf, rustig rijden, want er is zeer veel waar te nemen, onderweg komt men een bordje tegen met Allevadsmölla, daar zetten we de auto neer en lopen het pad in en dan ziet men

niets anders dan dode bomen (Trollebos). Daar zijn haast alle soorten spechten en Boomkruipers en -klevers te zien. Vandaar rijdt men naar Ystad aan de kust, houdt deze tot Svarta, ga deze weg in en dan alsmaar rechtdoor en men komt weer bij de caravanplaats uit.

Onderweg kan men vele Rode Wouwen waarnemen.

De jeugdherberg kostte 15 Zw. kr. per nacht, evenals de tentplaats en de caravan, 30 Zw.kr. met alles er bij, electriciteit, douche, water, wc's. In het reservaat zijn wegen uitgezet in elke richting die men wil gaan.

Gaat men richting Falsterbo, rij dan weer naar Svarta, deze weg rustig rijden. Er zijn langs de weg vele Acaciabomen en er is altijd wel wat op of in te zien. Men houdt de kust helemaal tot de heide, om daar nog een paar dagen de grote stootvogeltrek mee te maken. Wij nemen al jaren de boot van Putgarden Rodby en dan onder Kopenhagen naar de plaats Dragör-Limmhamn en dan meteen rechtsaf langs de kust naar Falsterbo. Men moet vragen naar een gecombineerde ticket open. Het is wel iets meer rijden dan naar Travemünde-Trelleborg, maar het gaat veel sneller. Men kan vertrekken wanneer men wil, er is in die tijd altijd plaats op de boten. Elke bootreis duurt één uur met op- en afrijden mee. Vanaf Amsterdam naar Putgarden is 570 km, en van Rodby naar Falsterbo is een afstand van 200 km.

■ Miep & Otto Kimmijzer, Nieuwe Prinsengracht 96 bel, 1018 VW Amsterdam, 020 - 268 182.

Mestproductie door ganzen

De schrijver meent te kunnen berekenen dat in het gebied van de Grootte Wielen onder Leeuwarden jaarlijks ongeveer 1330 ton mest van ganzen terechtkomt. Er wordt gewezen op eutrophiering (verrijking) van het oppervlaktewater. Of de mest van ganzen te vergelijken is met stalmest, zoals de auteur doet, moeten wij betwijfelen. Overigens zou de bemesting van het land voor de landbouwer dus evenredige voordelen kunnen opleveren. Gegevens over onderzoek van de inhoud van de mest van ganzen zou de waarde van het artikel hebben verhoogd.

Anne Ozinga: Ganzen.... anders bekeken. Vanellus 40 (6) : 150-152, november-december 1987.

Lesbrief: Vogels op reis

Een lesbrief 'Vogels op reis' werd samengesteld voor de bovenbouw van het basisonderwijs. Naast de achtergrondinformatie over de vogeltrek is een set werkbladen toegevoegd. Ook is een 'vogelspel' bijgesloten. Tekeningetjes verlevendigen de lesbrief.

Maarten de Jongh: Vogels op reis. Lesbrief, 26 bladzijden, gestencild, Illustraties Sandra Klaassen en anderen. Uitgave van de gemeente Zeist, afdeling onderwijs, herfst 1987. Nadere inlichtingen over deze lesbrief verkrijgbaar bij het Centrum voor Natuur- en Milieu-educatie 'De Boswerf', Prins Bernhardlaan 3, 3708 BR Zeist, 03404 - 22 393. De Onderwijs-werkplaats is gevestigd: Graaf Lodewijklaan 3, 3708 BR Zeist, 03404 - 18 892.